

Unge Høyres Landsforbund

Velferdsvalget
- Fra velferdsstat til velferdssamfunn

Program vedtatt på Unge Høyres Landsmøte 2004

PROGRAMKATEGORISERING

1.	VELFERD ETTER VELFERDSSTATEN	3
1.1	Velferdsstaten er under press	3
1.2	Et forsvar for fremtidens velferd	3
1.3	Velferdsstaten hjelper ikke de som trenger det	3
1.4	Velferdsstatens etiske utfordringer	4
1.4.1	Mangfold	5
1.4.2	Klientsamfunnet	5
1.5	Velferd etter velferdsstaten	5
2.	FOLKEFORSIKRINGEN	7
2.1	Den grunnleggende trygghet	7
2.2	SKAL: Grunnforsikringen	8
2.2.1	Grunnskoleutdanning	8
2.2.2	Helsevesen	9
2.2.3	Trygder	9
2.3	BØR: Større ansvar for eget liv	10
2.3.1	Videregående utdanning	10
2.3.2	Høyere utdanning	11
2.3.3	Helsevesen	11
2.3.4	Trygder	11
2.4	KAN: Stor grad av ansvar for den enkelte	12
2.4.1	Helsevesen	13
2.4.2	Pensjoner	13
2.4.3	Selvstendighet – alternativet til folkeforsikringen	14
3.	VELFERD FOR PENGENE	15
3.1	Det viktigste først	16
3.2	Fra sentralstyring til lokalstyring	16
3.3	Fra velferdsstat til velferdssamfunn	17
4.	VELFERDENS GRUNNLAG	18
4.1	Kompetanse	18
4.2	Arbeidskraft	19
4.3	Gode rammebetingelser	20
4.4	Kapital	21
4.5	Velferdsstaten som konkurransefortrinn	21

1. VELFERD ETTER VELFERDSSTATEN

1.1 Velferdsstaten er under press

Dette programmet er et bidrag til debatten om fremtidens velferd. Programmet er skrevet med et ønske om en treffsikker velferdsstat som gir trygghet til de som trenger trygghet, og frihet til de som kan ta ansvar for eget liv. Den bygger på et ønske om en samfunnsmodell der frihet fra politikken er en like sentral grunnstein som den altomfattende politikken er i dagens velferdsstat.

Den norske velferdsmodellen er under press fra mange hold. De fleste politiske partier og interesseorganisasjoner mener at velferdsstaten må utvide sitt domene til stadig nye områder. Velferdsstaten skal være alt for alle: Alt er politikk. Velferdsstaten er i ferd med å undergrave seg selv, i det rettighetsfestede goder gjør velferdsstaten altomfattende på bekostning av det sivile samfunnet, og dermed hver enkelts frihet og ansvar. Velferdsstaten er verken etisk eller økonomisk bærekraftig. For å bevare de gode intensjonene som lå til grunn da velferdsfilosofien så dagens lys, et grunnleggende sosialt ansvar, må samfunnet gå med på å reformere dagens velferdssystem. Hvis vi skal bevare verdiene i et samfunn i endring, så må også politikken endres. Systemkonservatisme er ikke konservativt, det er reaksjonært.

1.2 Et forsvar for fremtidens velferd

Det norske samfunnet står overfor store utfordringer i fremtiden. Unge Høyres politikk er først og fremst et forsvar for fremtidens velferd, solidaritet, sosialt ansvar og det sivile samfunnet. Målet er å sikre velferden for fremtidens generasjoner og å gjenreise det sivile samfunnet. Det handler om verdier. Ved å begrense samtidens fråtsing i offentlig velferd kan fremtidens generasjoner nyte godt av grunnleggende velferdsgoder. Det er solidaritet. Solidaritet er ikke å bevilge mer til alle nå, på bekostning av fremtidens velferd.

1.3 Velferdsstaten hjelper ikke de som trenger det

Unge Høyre erkjenner at dagens velferdsstat ikke er økonomisk bærekraftig. Vi står overfor enorme utfordringer der færre arbeidstagere skal forsørge flere som lever på offentlig velferd. Norge har i dag 750.000 mennesker i yrkesaktiv alder som enten går på trygd, er syke, arbeidsledige eller mottar attføring eller annen form for sosialhjelp. 90.000 mennesker lever under fattigdomsgrensen. 12-14.000 mennesker misbruker heroïn daglig. Når så mange av Norges 4,5 millioner innbyggere har falt utenfor arbeidsmarkedet så skyldes det at velferdsstaten ikke har maktet sin viktigste oppgave: Å sørge for at de som faktisk trenger det får hjelp til å klare seg selv.

Velferdsstaten er i ferd med å skape et skarpt klasseskille mellom de som av forskjellige årsaker har falt utenfor arbeidsmarkedet og de som er i arbeid. Stortingets behov for å dele ut stadig mer velferd til de som klarer seg selv er ikke rettferdig. Sosial utjevning er et edelt mål, men man oppnår ikke sosial utjevning ved å gjøre alle velferdsordninger universelle. Måltrettede sosiale tiltak virker vesentlig bedre ettersom rettferdigheten ligger i målet og ikke i virkemiddelet. Hvis sosialistene og sosialdemokratene virkelig er opptatt av de fattige bør de være enige i at det er bedre at de som har mye fra før mottar mindre fra det offentlige, samtidig som de som har lite fra før kan motta atskillig mer enn de gjør i dag.

1.4 Velferdsstatens etiske utfordringer

Men det er ikke de økonomiske utfordringene som bekymrer mest. Det er det samfunnet den sosialdemokratiske velferdsmodellen er i ferd med å skape. Det norske skatteregimet og den norske rettighetsrevolusjonen, der alt fra leirskole til varm lunsj i skolen skal være en rettighet, er i ferd med å skape et klientsamfunn. Klientsamfunnet undergraver den personlige friheten, det personlige ansvaret og i forlengelsen av det; det sosiale ansvaret som bidrar til å bygge et samfunn tuftet på medmenneskelighet og varme. Kommunen og staten kan aldri erstatte den høyst personlige velferden som mennesker trenger for å oppnå livskvalitet. Nettopp derfor er det viktig å gjenreise det sivile samfunnet.

Enkelte mener Høyre og Unge Høyre undergraver velferdsmodellen med sitt ønske om skattelettelse. Sannheten er at Unge Høyres politikk bidrar til å styrke den personlige velferden på områder der det offentlige ikke vet hva individet ønsker, og at sosialistenes ønske om å øke skattene vil få dramatiske følger for hele vår samfunnsutvikling. Råderetten over egen inntekt setter individet i stand til å handle i tråd med egne interesser, behov og prioriteringer. Hvis en større del av den private kapitalen tilfaller staten, så vil staten i større grad definere folks tjenestebehov - ikke ut fra hva folk etterspør, men ut fra hva staten mener er bra for deg. Å yte etter evne og få etter behov er en edel tanke, men fullstendig urealistisk. I det staten definerer dine behov for deg, tvinges du til å akseptere de valg staten tar. At store deler av den private tjenesteproduksjon vil falle bort til fordel for en standardisert offentlig tjenesteproduksjon er ille nok, men å eliminere din og min frihet til å disponere store deler av vår inntekt i samsvar med våre prioriteringer, bringer frem gufs fra fortidens styringsstater.

1.4.1 Mangfold

Å fjerne individets frihet gjennom skattesystemet er å misbruke demokratiske virkemidler. Når staten definerer behovene, forsvinner muligheten til å prioritere noe annet, og dermed mangfoldet. I et samfunn der individets mulighet til å velge annerledes forsvinner, vil pluralismen også forsvinne. Dette er nøyaktig hva befolkningen i utallige kommunistregimer har måttet gjennomleve: Du kan ikke skille politisk og økonomisk frihet - det er to sider av samme sak. Å øke personskatten vil gjøre samfunnet fattigere i menneskelig, åndelig og kulturell forstand, selv om våre mest basale behov blir ivaretatt av staten.

1.4.2 Klientsamfunnet

Den umiddelbare konsekvensen av å øke skattene er at flere får dårligere råd. For mange vil dette gjøre veien inn i klientsamfunnet kortere. Offentlig sektor er allerede i stor grad bygget opp rundt overføringer til hvert enkelt individ på bekostning av store nasjonale prosjekter. Vi vet at bare folketrygdens overføringer til enkeltmennesker utgjør nærmere 40% av statsbudsjettet. En skatteøkning vil sette færre mennesker i stand til å ta vare på seg selv. Ansvar for egen økonomisk utvikling overdras fra individet til staten. Man kan for eksempel tenke seg at en økning i strømprisen vil sette mange mennesker ute av stand til å fungere normalt i forhold til sin økonomi, fordi den disponible del av inntekten er for lav. Klientsamfunnet skapes, vokser og gror. Å frata folk mer av deres inntekt øker sjansene for at de faller inn under rettighetsfestede overføringer. Det bør være et mål for et hvilket som helst samfunn at flest mulig lever i en situasjon der de er i stand til å ta ansvar for sin egen situasjon og sin familie, og der de har friheten til å utøve og ta det ansvaret.

I motsetning til enkelte sosialistiske partier, som i sin skrivebordsorienterte klassesamfunnsteori er opptatt av å gi enkelte grupper i samfunnet flere goder, er Unge Høyre opptatt av å gi alle like muligheter til å sikre sin egen velferd, til å være med å bygge et samfunn som er tuftet på solidaritet, frihet og medmenneskelighet.

1.5 Velferd etter velferdsstaten

Dette kapitlet har forsøkt å belyse de utfordringer vi står overfor. Vi vet at de demografiske utfordringene Norge står overfor er enorme. Vi vet at overføringene fra statsbudsjett til enkeltindivider stiger år for år. Vi vet at de offentlige utgiftene er hinsides fornuftig utvikling i all fremskrivbar fremtid. Vi vet at utgiftene til sosiale goder skal dekkes inn. Vi vet at mange av

inndekningsmåtene er effektive hindre for Norges verdiskapning og norske arbeidsplasser. ”Hele folket i arbeid” kan snart erstattes med ”hele folket på trygd”.

Arbeidskraften, og ikke oljeformuen, er den egentlige drivkraften i den norske økonomien, og dermed grunnlaget for vår velferd. En av velferdsstatens viktigste forutsetninger er at folk er i arbeid. Dette skaper statens inntektsgrunnlag i form av skatteinntekter, verdiskapning, og økonomisk vekst.

Samtidig vet vi at velferdsstaten i liten grad evner å hjelpe de som faktisk trenger det. Tvert om - velferdsstaten er i ferd med å sementere økte forskjeller mellom folk. Primært mellom de som er i arbeid og de som ikke er i arbeid. Arbeiderbevegelsen må ta noe av skylden for denne utviklingen. Men styresmaktene de siste tretti årene må også ta noe av skylden for de mange feilslåtte forsøkene på å utjevne forskjellene mellom folk.

Vi trenger å bevege oss bort fra den altomfattende og ekspansive velferdsstaten, og heller nærme oss en resultatorientert velferdskapitalisme. Et velferdssamfunn som gir trygghet til de som trenger trygghet, og frihet til de som kan ta ansvar for eget liv. En samfunn som skaper arbeidsplasser, mangfold og kreativitet, og som gjør Norge attraktivt å bo, leve, arbeide og investere i. Og som samtidig legger forholdene til rette for at de som trenger hjelp får det.

Foreløpig kan Norge leve komfortabelt på oljefinansiert velferd, men en stadig mer oppblåst offentlig sektor kveler langsomt både privat initiativ og velferd. Situasjonen er langt fra bærekraftig. Derfor er Unge Høyres prinsipper for reform av velferdssamfunnet:

Fremtidens pensjonsmodell må gjøres bærekraftig. Pensjonskommisjonens innstilling dekker kun inn halvparten av innsparingsbehovet. Det er uansvarlig. Våre felles pensjonsforpliktelser beløper seg til 3500 milliarder. Oljefondet er på ca. 800 milliarder. Vi foreslår en modell der staten utbetaler en grunntrygghet til alle pålydende 100.000 kroner, som indeksreguleres. Alle pensjoner utover dette besørges av den enkelte gjennom sparing basert på egen inntekt. Da vil det lønne seg å stå lenge i arbeid, og alle sikres en verdig alderdom.

Fremtidens velferd avhenger av fortsatt økonomisk vekst. Derfor må vi ha et skattesystem som bidrar til å styrke norsk eierskap, norsk innovasjon og grundervirksomhet og dermed trygger og skaper norske arbeidsplasser. Arbeid er nasjonens formue, noe blant annet OECD nylig påpekte i

en rapport som slo fast at arbeidskraft er den mest avgjørende faktoren for å bestemme et lands velstand.

Vi må få et skattesystem for lønsmottakere som er mer rettferdig og gjør det mulig å klare seg av egen kraft. Unge Høyre ønsker et system med flat skatt og et høyt bunnfradrag (minst 100.000,-). Et slik system er rettferdig, enkelt, lite byråkratisk og gir målrettede skattelettelser til de som tjener minst.

Trygdesystemet må reformeres. Arbeidsgivere må ha et incentivsystem som gjør det attraktivt å tilrettelegge arbeidsplasser for de som er helt eller delvis uføre i dagens system. Trygdeordninger og andre sosiale ordninger må samordnes, slik at det blir enklere for brukerne å orientere seg i systemet, og enklere å finne veien fra å være delvis eller helt ufør til å være delvis eller helt arbeidende.

Sosiale støtteordninger må målrettes. En ordning må kun være universell dersom et flertall virkelig trenger den.

Poenget må være at den økonomiske situasjon bedres for de som trenger det, og at det settes inn andre tiltak som bidrar til at folk kan leve av egen kraft. Samtidig må vi være på vakt mot nye ordninger som skaper mer byråkrati, og uverdige forhold for dem som er avhengige av å motta hjelp i en overgangsperiode.

2. FOLKEFORSIKRINGEN

Trygghet

2.1 Den grunnleggende trygghet

Rettsstaten, det kollektive forsvaret og vern av menneskeverdet er offentlig sektors hovedoppgaver. Dette gir stabile rammer for samfunnet og gir rom for personlig trygghet og frihet. Unge Høyre ønsker i tillegg til disse grunnleggende oppgavene en velferdsstat som sikrer menneskets selvstendighet og gir hjelp når en mister kontroll over eget liv. Velferdsstatens hovedoppgave er å utstede en folkeforsikring som gir hjelp ved sykdom og inntektsbortfall, og som bidrar til å realisere den enkeltes potensial i en god grunnutdannelse.

- Det offentlige skal sikre enkeltmenneskets frihet og trygghet gjennom rettsstaten, forsvaret og en korrigerende rolle ved markedssvikt som miljøødeleggelser og monopoler.

- Unge Høyre ønsker en folkeforsikring som gir sikkerhet ved bortfall av inntekt, en god utdanning og et velfungerende helsevesen.

Det er viktig at folkeforsikringen ikke er alt for alle, men hjelper de som virkelig trenger det. Dette betyr at vi må prioritere. Unge Høyre ønsker et prioriteringssystem som garanterer en grunnstandard (Skal), sikrer like muligheter (Bør) og gir folk valgmuligheter (Kan). Den enkelte bør gjennom sin tilknytning til folkeforsikringen være forpliktet til å opptre som en ansvarlig samfunnsborger i møte med sine medmennesker og sitt fellesskap. Bevisstgjøring av enkeltmenneskets forpliktelser i folkeforsikringen er en viktig del av kontrakten mellom samfunnsborgerne.

- Folkeforsikringen finansieres av fellesskapet og derfor må kostnaden i sterkere grad være kjent for brukerne av offentlige tjenester.
- Unge Høyre ønsker å dele inn tjenestene i folkeforsikringen i Skal, Bør og Kan. Grunntjenestene som er gratis er i kategori Skal. Deretter øker egenbetalingen ettersom det personlige ansvar øker.

2.2 SKAL: Grunnforsikringen

Enkelte oppgaver er det offentliges soleklare forpliktelse å utføre. Dette er tjenester som er grunnleggende for at mennesket skal kunne ha en følelse av trygghet og frihet, og som det offentlige må ta hånd om for å sikre at alle er sikret godet. Velferdsstaten må fullfinansiere disse oppgavene fordi behovene oppstår når mennesker har begrenset mulighet til å ta ansvar for eget liv.

2.2.1 Grunnskoleutdanning

Et velfungerende utdanningssystem er en forutsetning for å kunne utløse potensialet som det enkelte menneske besitter gjennom et sett av unike egenskaper. I erkjennelsen av at hvert enkeltmenneske er unikt med hensyn til egenskaper og ferdigheter, må også utdanningssystemet være tilpasset dette. Unge Høyre mener dette må sikres gjennom et mangfoldig utdanningstilbud med undervisningsformer som motiverer, utfordrer og utvikler både ressursvake- og -sterke elever.

- Folkeforsikringen skal sikre alle grunnskole av høy kvalitet.

2.2.2 Helsevesen

Unge Høyre mener det er grunnleggende at personer med livstruende sykdommer får en fullstendig refusjon i kostnadene som er knyttet til medisinsk behandling. Alvorlige kroniske sykdommer bør også fullforsikres i velferdsstaten. Dette er sykdommer som ikke nødvendigvis er livstruende, men reduserer pasientenes livskvalitet i så stor grad at det ikke er mulig å fungere i samfunnet.

- Folkeforsikringen skal fullt ut dekke behandling av mennesker med livstruende og alvorlig kroniske sykdommer.
- Fritt sykehusvalg skal være landsdekkende.

2.2.3 Trygder

I en økonomi med konkurranse vil man uvegerlig få enkelte fiaskoer. Disse fiaskoene er en viktig del av den kreative destruksjon som foregår når ulønnsomme bedrifter forsvinner og nye oppstår, men kan være veldig smertefulle for de som berøres. Det er nødvendig å gi menneskene en trygghet for at livet ikke faller sammen selv om arbeidsplassen forsvinner. Velferdstaten har en forpliktelse til å gi arbeidssøkende en hjelp som gir dem mulighet til å leve et normalt liv mens de finner seg nytt arbeide. For å motta arbeidsledighetstrygd må man oppfylle visse krav. Blant disse kravene er at man er aktivt arbeidssøkende, tar i mot de jobber man eventuelt blir tilbudt, og er fleksibel i forhold til jobbens beliggenhet.

- Folkeforsikringen må dekke en arbeidssøkerlønn til de som har mistet inntektsbringende arbeide.
- Arbeidssøkerlønnen bør maksimalt utbetales i to år.

Unge Høyre vil erstatte dagens uføretrygd med en modell der staten finansierer deler av den tilrettelegging arbeidsgiver må foreta for at personer med nedsatt arbeidsevne kan fortsette i stillingen frem til faktisk avgangsalder. Et samarbeid mellom den enkelte arbeidstager, bedrift og det offentlige i forbindelse med tilrettelegging er hensiktsmessig for å sikre et inkluderende arbeidsliv. Deltagelse i arbeidslivet bidrar dessuten til å fremme verdier langt utover de rent økonomiske. Realisering av evner, ferdigheter og følelsen av å være en del av et fellesskap er positive elementer som også må vektlegges i forbindelse med et inkluderende arbeidsliv.

Unge Høyre ønsker å avskaffe uføretrygden, denne vil vi erstatte med en utvidet sykelønn til personer som har tilnærmet null arbeidsevne grunnet sterke fysiske og psykiske handikap. Tildeling av støtte skal kunne revurderes jevnlig, slik at personer som i en periode ikke er i stand til å delta i arbeidslivet kan tilbakeføres på et senere tidspunkt.

- Dagens uføretrygd må avskaffes.
- Staten og bedriftene har ansvar for at arbeidsplasser tilrettelegges slik at personer kan bidra med arbeidsinnsats frem til faktisk pensjonsalder. Det skal også inngås et aktivt samarbeid mellom det offentlige og det private med hensikt å skaffe arbeidsplasser til funksjonshemmede.
- Unge Høyre ønsker å innføre en permanent sykelønnsmodell med jevnlig vurdering for personer som midlertidig har null arbeidsevne.

2.3 BØR: Større ansvar for eget liv

Enkeltmennesket har ansvar for eget liv og følelsen av å ta det ansvaret gir selvrespekt. Noen av de oppgaver borgerne har tillagt velferdsstaten kan brukeren selv være med å bære byrden for. Dette er tjenester der menneskene som mottar dem i større grad er i stand til å ta ansvar for eget liv og egne valg. Velferdsgoder har en pris og den prisen må fellesskapet og individet dele, en slik fordeling må til dels skje ut fra en vurdering av enkeltmenneskets betalingsevne.

2.3.1 Videregående utdanning

Videregående opplæring forbereder eleven på et yrkesliv eller videre studier, gir den enkelte en god allmendannelse og er en viktig del av kompetansesamfunnet. Det er avgjørende at flest mulig har tilgang til en slik utdanning, men samtidig kan eleven selv bære noe av kostnaden.

- Folkeforsikringen bør sikre gratis videregående opplæring, men la eleven ta kostnadene ved undervisningsmateriell.
- En stipendordning bør kun sikre gratis læremateriell til de med lavest betalingsevne.

2.3.2 Høyere utdanning

Den globale kampen om å ha de beste universitetene med de dyktigste forskerne og studentene har hardnet til de siste årene, for et samfunn og en økonomi er kunnskapsproduksjonen ved høyskoler og universiteter en viktig ressurs. Mye av dette produktet kan uten problemer omsettes i et fritt marked. Samtidig er det slik at de høyere utdanningsinstitusjonene forvalter en kulturarv

og leverer viktige fellesgoder som markedet ikke kan ta hånd om. Et av målene med velferdsstaten er å gi alle like muligheter og åpne for sosial mobilitet i større grad. Det er derfor helt essensielt at unge mennesker som ønsker å ta en høyere utdanning, som universitetsutdanning, ikke må betale studieavgift. Unge Høyre ønsker at alle, uansett bakgrunn og inntekt, skal få mulighet til å studere. Dette er spesielt viktig, da det ofte er de med høyere utdanning som oppnår de høyeste lønningene. Unge Høyre vil gi alle den muligheten.

- Fellesskapet har et ansvar for å sikre at Norge har blant verdens fremste universiteter og høyskoler.

2.3.3 Helsevesen

I denne kategorien havner sykdommer som reduserer livskvaliteten, men ikke er livstruende. Det er vanskelig å definere hvor mye disse sykdommer nedsetter livskvaliteten, da dette er knyttet til subjektive vurderinger. Unge Høyre ønsker å innføre en egenandel på behandling av slike sykdommer. Egenandelen skal reflektere den enkeltes inntekt slik at belastningen føles lik og personer uten inntekt ikke rammes.

- Behandling av sykdommer og lidelser som reduserer livskvaliteten bør være omfattet av en egenandel. Denne skal være gradert etter pasientens inntekt, med mulighet for å søke om fritak for de med lavest betalingsevne.
- Finansieringen av eldreomsorgen skal fremdeles være en offentlig oppgave med en viss grad av egenbetaling.

2.3.4 Trygder

Unge Høyre ønsker å erstatte dagens sosialhjelp med sosialtrygd. Sosialtrygdsutbetalinger skal være en nødløsning for personer som i perioder ikke har annen inntekt å forholde seg til. Det er viktig å sikre at ordningen er organisert slik at den kan kombineres med et aktivt engasjement for å komme over i inntektsbringende arbeid igjen. Derfor bør personer som går på sosialtrygd kunne arbeide ved siden av, trygden bør fases ut gradvis ettersom personens inntekt økes. Dette vil gi et insitament til å arbeide mens man går på sosialtrygd og sørge for en gradvis overgang til arbeid. Den beste måten å komme tilbake i full jobb er gjennom kontakt med arbeidsmarkedet. Satsene for sosialtrygd bør i utgangspunktet være lave, men med gradering etter individuelle bo og levekostnader.

- Sosialtrygd skal være en nødløsning forbeholdt personer som i perioder ikke har noen annen inntekt å livnære seg av.
- Personer bør i en periode kunne motta både lønn fra arbeidsgiver og sosialhjelp uten at dette gir full avkorting i sosialhjelpen.
- Det bør innføres graderte sosialhjelpssatser avhengig av individuelle bo og levekostnader. Det bør kunne forlanges at folk som mottar trygd må kunne utøve noen form for arbeid, eller ”arbeid for trygd” – prinsippet.

Kostnadene knyttet til sykefravær er meget store i Norge. Dagens ordning med tolv dagers egenmeldingsperiode har vist seg lite hensiktsmessig for å redusere de store kostnadene som er knyttet til tapt arbeidsinnsats og utbetaling av trygd til personer som ikke deltar i arbeidslivet som følge av sykdom. For å redusere langtidsfraværet må man gå inn tidligere og vurdere hvert enkelt tilfelle slik at riktig behandling blir gitt og eventuell omskolering/omplussing skjer raskere. For Unge Høyre er det viktig at det legges til rette for at den enkelte kan jobbe deltid i sykemeldingsperioden.

- Det bør innføres to karensdager der det ikke utbetales lønn ved sykdom. Dette gjelder ikke fravær grunnet sykt barn.
- Avtalen om Inkluderende arbeidsliv bør evalueres og endres for å få opp treffsikkerheten.
- Ordningen med aktiv sykemelding må beholdes.

2.4 KAN: Stor grad av ansvar for den enkelte

Noen av velferdsstatens oppgaver bør omfattes av en relativt stor egenbetaling fordi det offentlige har begrensede ressurser å bruke på oppgaven og fordi brukeren både har evne til og bør ta et direkte ansvar for finansieringen av tjenesten. Dette er også tilbud der det offentlige har en rolle i å sikre et godt tilbud i tilfeller av svingende eller svært lav etterspørsel.

Et næringsliv i konstant omstilling stiller krav til enkeltmennesket om at det hele tiden må lære. Som oftest vil den enkelte sammen med sin arbeidsgiver sørge for denne faglige oppdateringen og utdannelseinstitusjoner blir stadig flinkere til å levere skreddersydde tilbud i dette markedet. Samtidig finnes det mennesker som har kommet i en situasjon der de trenger hjelp til å komme på banen igjen.

- Ut ifra en vurdering hos arbeidsmarkedsetaten bør enkelte fortsatt få støtte til omskolering og videreutdanning.

2.4.1 Helsevesen

Pasienter med sykdom i ”kan-kategorien” bør selv vurdere om sykdommen er av en slik karakter at de er villige til å betale for behandlingen. Staten har et ansvar for å sikre tilgjengeligheten av behandlingstilbud i tilfelle av sviktende eller sterkt svingende etterspørsel.

2.4.2 Pensjoner

Pensjonssystemet er en av kjernepillarene i velferdssamfunnet. Pensjonene sørger for livsopphold når vi ikke lenger er i lønnet arbeid. Reformen av pensjonssystemet er en sjanse til å både trygge det offentlige pensjonssystemet og til å styrke det vesentlig i forhold til hvordan dagens folketrygd er innrettet. Vi ønsker et pensjonssystem som overlater mer av ansvaret til enkeltmennesket, som inspirerer flere til å jobbe lengre og som er bærekraftig for fremtidige generasjoner.

Man kan med rette spørre seg om ikke pensjon burde være et fullstendig personlig ansvar – og ikke en offentlig oppgave. Et offentlig pensjonssystem har for Unge Høyre to hovedoppgaver; å sørge for at alle er sikret en pensjon samt å ivareta fordelingshensyn gjennom kollektiv sparing og omfordeling av goder.

- Alle skal være sikret en minstepensjon.
- Man skal motta pensjonspoeng for ulønnet omsorgsarbeid.

Et pensjonssystem skal være rettferdig. Det vil si at det skal være en sammenheng mellom hva man betaler inn og hva man får igjen. Vi ønsker at enkeltmennesket skal kunne påvirke størrelsen på sin egen pensjon.

- Den offentlige pensjon må stige fra første krone man tjener opp til et maksimalnivå.
- Pensjonssystemet må inneholde en innskuddskomponent som gir mulighet til personlig forvaltning av pensjonsrettighetene.
- Det må være en sammenheng mellom den enkeltes inntekt og pensjon.

En av de største utfordringene den vestlige verden vil møte i de neste 50 år er en stadig eldre befolkning. Ikke bare får vi en eldrebølge, men befolkningen blir permanent eldre. Vi lever lenger og får færre barn. For å bøte på dette må vi jobbe lengre før vi pensjonerer oss.

- Pensjonssystemet må utformes slik at det oppfordrer til å stå lenger i arbeid
- Pensjonssystemet må inneholde en mulighet for tidligpensjon fra 62 år, men det må lønne seg å jobbe lengre!
- Pensjonssystemet må inneholde muligheter til å kombinere arbeid med pensjonsutbetalinger.

I det norske arbeidsmarkedet er det et problem at det er vidt forskjellige pensjonsvilkår i privat og offentlig sektor. Noen foreslår å innføre obligatoriske tjenstepensjoner i privat sektor for å bøte på dette. Unge Høyre mener at det er feil løsning. Det er viktig at også offentlig ansatte er med på å sikre bærekraftighet gjennom mindre lukrative tjenstepensjoner.

- Det skal ikke innføres obligatorisk tjenstepensjon i privat sektor
- Offentlig tjenstepensjon må reduseres for å harmonisere pensjonsvilkårene mellom privat og offentlig ansatte

2.4.3 Selvstendighet – alternativet til folkeforsikringen

Muligheten til å leve av egen kraft trues når skattesatsene båndlegger en stor del av den enkeltes overskudd fra arbeidsinnsats. Offentlig velferdssystemer baserer seg på tvungne overføringer fra enkeltmennesker til stat, mens personlig velferd bygger på den enkeltes ønske og vilje til å sikre seg selv og sine medborgere en god og forutsigbar livssituasjon. Skattesystemet må balanseres; inntektene må være store nok til å finansiere den offentlige velferden, men samtidig ikke så store at de kveler verdiskapningen og underminerer personlig velferd.

Den enkeltes arbeidsinnsats og skaperkraft må ikke motarbeides av et skattesystem som inndrar en stor del av den enkeltes inntekter. Skattesystemet må bygge på rettferdighet og ønsket om å gjøre den enkeltes avhengighet og kostnader knyttet til velferdsforsikringen minst mulig.

Skattesystemets funksjon i forhold til omfordeling mellom inntektsgrupper kan vanskelig forsvares ut fra et rettferdighetperspektiv. Rettferdighet handler om å belønne den som gjennom arbeidsinnsats og egne, unike ferdigheter evner å skape en tilfredstillende økonomisk situasjon

for seg selv og sine nærmeste, uten at andre straffes. Dagens skattemodell, med progressive skatteprosentsetter, må erstattes med et flatt skattesystem som ikke forskjellsbehandler og reduserer enkeltmenneskers mulighet for personlig velferd på bakgrunn av arbeidsinnsats og personlige egenskaper. Velferdsforsikringen må likebehandle enkeltmennesker gjennom en flat skatteprosentsetter som ilegges all alminnelig inntekt, uavhengig av opprinnelse og størrelse.

- Skattesystemet må stimulere til arbeidsinnsats og bruk av egne evner gjennom en flat beskatning av alminnelig inntekt, uavhengig av opprinnelse og størrelse.

Skattesystemet er vanskelig og komplisert med en rekke særordninger og fradrag tilkjent spesielle grupper i samfunnet. For å sikre at skattesystemet har legitimitet i befolkningen og ikke bidrar til favorisering av enkeltgrupperinger i samfunnet, bør alle særfradrag avvikles og erstattes av et bunnfradrag. Bunnfradraget bør være av en slik størrelsesorden at det bidrar til skattelettelse for særlige lavinntektsgrupper som ellers ville ha risikert skatteskjerpelse ved innarbeiding av et flatskattsystem.

- Skattesystemet må gjøres mer oversiktlig og mindre komplisert.
- Samtlige fradragsordninger knyttet til alminnelig inntekt bør oppheves og erstattes av et bunnfradrag tilkjent alle.

Privat kapital er viktig, både for å trygge egen økonomisk situasjon, og for å sikre sterke private eierskapsmiljøer med evne og vilje til å foreta investeringer i verdiskapende virksomhet. Det er viktig at skattesystemet motiverer til sparing, og ikke frarøver enkeltmennesker den delen av egen inntekt som ikke forbrukes. Formueskatten bør avvikles for å verne om personlig velferd og stimulere til aktivt eierskap i det private næringsliv, hvilket i seg selv er et viktig steg på veien til et velferdssamfunn der personlig skaperkraft stimuleres og belønnes.

- Skatt på formue bør avvikles helt for å stimulere til privat sparing og bidra til oppbygging av sterke, nasjonale eierskapsmiljøer.

Personlig velferd
----

3. VELFERD FOR PENGENE

Det er ikke slik at mer penger bevilget over statsbudsjettet nødvendigvis gir mer velferd. For det første betales den offentlige velferden med kroner som kunne vært brukt til den private velferden. For det andre er det ikke noe én-til-én-forhold mellom ressursinnsats og resultat –

mennesker og kapital kan brukes på mange forskjellige måter, med mange forskjellige resultat. Private virksomheter må gi kundene det de vil ha, til den prisen de er villige til å betale. Offentlige byråkratier møter ikke det samme presset, noe som kan føre til at man ikke leter riktig så hardt etter måter å gi den beste tjenesten.

Unge Høyre mener at vi vil få mer velferd for pengene ved å la offentlig ansatte konsentrere seg om kjerneoppgavene, ved å vise tillit til at lokale løsninger er best for lokale behov og ved å slippe den stimulerende konkurransen fri i velferdsstaten.

3.1 Det viktigste først

Den oljeformuende velferdsstaten har blitt en onkel sterke interessegrupper og velmenende politikere vender seg til når de ser et udekket behov. Ikke bare er det moralsk galt at staten skal ta ansvaret for ethvert problem i et samfunn, stadig flere oppgaver fører også til at politikere og styringsverk mister fokus på de primære oppgavene det offentlige har ansvaret for. Når statlig støtte til enkelt næringer prioriteres fremfor et velferdstilbud som sikrer bostedsløse tak over hodet, svikter det offentlige sitt ansvar.

- Offentlig sektor skal prioritere de viktigste brukerne først, og ikke utvide sitt finansierings- og leveringsansvar til å gjelde stadig nye velferdsoppgaver.
- En inndeling av offentlige oppgaver etter grad av egenfinansiering, lik folkeforsikringens skal-bør-kan, gir en klarere prioritering i velferdsstaten.

3.2 Fra sentralstyring til lokalstyring

Velferdssamfunnets utgangspunkt må være at alle skal ha mulighet til å være selvhjulpne. Når staten likevel må legge beslag på deler av den enkeltes arbeidsinnsats for å finansiere offentlige velferdstilbud, har innbyggerne et krav på at tjenester og beslutningsmyndighet legges så nært de det angår som mulig. Norge er et land med stor grad av overstyring fra staten gjennom blant annet bruk av lovverk og tildeling av øremerkede tilskudd. Sentralstyringen sikrer relativt like velferdstjenester over hele landet, i alle kommuner og for alle borgere. Men likt velferdstilbud er et dårlig tilbud fordi den er til hinder for individtilpasset, personlig behandling, kreativitet og endring. Skal ulike mennesker behandles likt, må det i realiteten være mulighet for å behandles ulikt.

I kommunene har man en unik mulighet til å la engasjerte lokalpolitikere og dyktige ansatte med innsikt i innbyggernes behov drive frem gode offentlige tjenester. I tillegg er kommunene et demokratisk fellesskap som ofte er nærmere til å diskutere både nivået på og utformingen av velferdstilbudet. Unge Høyre mener at hver enkelt kommune bør ha ansvaret for innholdet og finansieringen av sin folkeforsikring. Enkelte oppgaver, spesielt de velferdsstaten skal tilby, bør likevel være garantert alle uansett hvilken kommune de bor i. Men her også må det lokale selvstyret få slippe til i utformingen av tilbudet.

- Unge Høyre vil nedlegge fylkeskommunen og redusere antallet kommuner kraftig.

Dagens system for finansiering av kommunene gir høyere utgifter enn nødvendig og virker sentraliserende. Det finnes to løsninger på dette problemet. Den første løsningen er å overlate alt til staten ved at kommunene reduseres til velferdsprodusenter på statlig bestilling. Dette alternativet kjennetegnes ved statlig stykkprisfinansiering av kommunale tjenester, omfattende nasjonale standarder og øremerkede bevilgninger. Den andre løsningen er å gjenreise kommunen som demokratisk fellesskap – gi den enkelte kommune større frihet i forhold til å prioritere hvilke velferdsordninger som skal tilbys av velferdsforsikringen, samt selv fastsette forholdet mellom personskattebyrde og velferdstilbud. Unge Høyre mener at det siste alternativet gir større lokal råderett, bedre tilpassede tjenester, og en sunn konkurranse mellom kommunene om å finne den riktige balansen mellom et lavt skattnivå og offentlig velferd.

- Omfordelingen mellom kommunene må minskes, blant annet ved at personbeskatningen i større grad tilfaller og beholdes av den enkelte kommune. Det bør åpnes for større grad av lokalt skattøre.
- Kommunene må stå fritt i forhold til innføring og fastsettelse av eiendomsskatt.

3.3 Fra velferdsstat til velferdssamfunn

Unge Høyres folkeforsikring beskriver det offentliges bestillingsansvar for enkelte tjenester. Folkeforsikringen innebærer imidlertid ikke en produksjonsplikt, tvert imot kan andre enn kommunen ofte være bedre til å utføre en tjeneste. Dette styrker også kommunens rolle som bestiller på vegne av innbyggerne overfor ulike velferdsprodusenter. Industrisamfunnets skarpe skillelinje mellom offentlig og privat sektor er langt på vei utvisket og erstattet av samarbeid til gjensidig fordel. Kommuner som har samarbeidet med private om utførelsen av velferdsoppgaver har opplevd at dette bidrar til et bedre tjenestetilbud.

- Konkurransetsetting, fritt brukervalg og offentlig-privat samarbeid (OPS) kan være vel egnede organiseringsformer for å høste et bedre velferdstilbud av hver krone investert.
- Det må etableres et samarbeid mellom europeiske land for å løse utfordringen knyttet til fremragende, men svært kostnadskrevende medisinskteknologiske fremskritt.
- Det må etableres et felles europeisk helsemarked med fritt sykehusvalg der pengene følger pasienten og sykehusene spesialiserer seg innenfor sine fagfelt.
- Serviceerklæringer skal være en del av grunnlaget for offentlige velferdstjenester.

Frivillige nettverk utgjør en viktig del av velferdssamfunnet gjennom et mangfoldig aktivitetstilbud innenfor områder som idrett, kultur og humanitær bistand. Det ekte engasjement og den skaperkraft som utvises innenfor frivillig sektor er dens styrke, og må ikke rokkes ved gjennom økende statlig overtagelse av oppgaver som frivillige har vist seg vel egnet til å løse. Erfaringer fra andre land tyder på at frivillig sektor er vel så godt egnet som et offentlig velferdsapparat til å løse en del oppgaver i samfunnet. Statlig og kommunal politikk bør utformes slik at den stimulerer til mellommenneskelig samarbeid.

- Offentlig sektor må organiseres slik at frivillig sektor beholder og settes ytterligere i stand til å videreutvikle sin rolle i velferdssamfunnet.

Personlig innsats
----

4 VELFERDENS GRUNNLAG

Hverken olje eller fond kan sikre fremtidens velferdssamfunn, det kan derimot hardt arbeidende menn og kvinners daglige innsats. Velferdssamfunnet står sterkest der en fri markedsøkonomi får gode vekstvilkår og der en effektiv og målrettet velferdsstat sikrer viktige fellesgoder. Utfordringen for politikerne blir å fjerne hindre for nyskapning og innsats, levere gode velferdstjenester som utdanning og helsevesen, og gi næringslivet de beste rammevilkår.

4.1 Kompetanse

Kunnskapsoppbygging, ny teknologi og smartere måter å arbeide på har gitt verden fantastiske muligheter og bidratt til en enorm velstandsvekst. Markedsøkonomien har vist seg overlegen i å stimulere til slik nyskapning, men i tillegg har det offentlige en rolle ved å gi en god grunnutdanning og sikre høyskoler og universitet i verdensklasse. Norges samlede forskningsinnsats er relativt lav i forhold til andre vestlige land, spesielt gjelder dette forskning og

utviklingsarbeid i privat regi. Et nasjonalt krafttak for å heve denne er påkrevet. Grunnforskning legger grunnlaget for anvendt forskning og videre kunnskapsutvikling på ulike fagfelt. Denne kunnskapsproduksjonen kommer alle deler av samfunnet til gode og er et viktig offentlig ansvar.

- Ordningen med skattefritak for arbeid med forskning og utvikling (FOU) må videreføres.
- Opprettelse av forsknings- og kunnskapsparker må støttes for å stimulere til gründervirksomhet og kommersialisering av forskningsresultater.
- Det offentlige skal i utgangspunktet ha ansvar for at grunnforskning bedrives og finansieres.

De siste årene har prosjekter knyttet til "Ungt Entreprenørskap" blitt gjennomført med svært gode resultat ved skoler over hele landet. Elevene som deltar i Ungt Entreprenørskap får verdifull erfaring og kunnskap som stimulerer til læring og grundervirksomhet. I en tid hvor flere og flere må være beredt til å selv skape sin egen arbeidsplass, er Ungt Entreprenørskap en egnet læreform.

- Satsningen på Ungt Entreprenørskap bør trappes opp.

4.2 Arbeidskraft

Norge trenger flere arbeidstakere når verdiskapning skal bli til velstand og velferd. Det mest bestemmende for et lands rikdom er nemlig hvor mange som arbeider og hvor godt de arbeider. Dagens arbeidsmarked gir mange muligheter for ulike typer arbeid tilpasset den enkeltes livsfase, situasjon og ønsker. Utfordringen ligger i de mange reguleringer og offentlige ordninger som begrenser disse mulighetene og i tillegg ofte gir gale signaler om at arbeid ikke lønner seg.

Reguleringer er innført i arbeidsmarkedet for å verne arbeidstagere mot arbeidsgivere. I dag har sterke fagforeninger og selvstendige yrkesnomader endret denne ubalansen mellom partene i arbeidsmarkedet. Reguleringene har derimot blitt opprettholdt, og fungerer til dels som barrierer insidene på arbeidsmarkedet bevisst benytter for å hindre outsiderne i å komme innenfor.

- Det må åpnes for at arbeidsgiver og arbeidstaker kan bli enig om et midlertidig ansettelsesforhold.

Dagens felles arbeidsmarked innenfor EØS-området gir alle borgere i dette området rett til å søke på ledige stillinger i alle EØS-land. For Norge som har et betydelig behov for arbeidskraft på lang sikt er en utvidelse av dette arbeidsmarkedet viktig for å sikre tilgang til arbeidskraftsreserver med verdifull kompetanse.

- Det bør være adgang for alle arbeidstagere uansett nasjon å delta på arbeidsmarkedet i Norge.

Mindre ungdomskull og behovet for mer arbeidskraft på lang sikt gjør det aktuelt for offentlige myndigheter å legge til rette for at eldre arbeidstagere står lengst mulig i jobb. Unge Høyre ønsker å utforme en politikk som bidrar til at yrkeskarrieren for den enkelte arbeidstager kan strekke seg lengst mulig. Økt grad av individuell tilpasning av arbeidets organisering og varighet er eksempler på hvordan det offentlige kan sørge for at arbeidstagere ikke skyves ut av arbeidslivet før egentlig pensjonsalder er passert. Dessuten bør statlige ordninger som gjør det lønnsomt å prioritere avskjedigelse av eldre arbeidstagere avvikles.

- Arbeidsgiveravgiften for arbeidstagere over seksti år må reduseres ytterligere slik at det blir attraktivt for bedrifter å beholde og ansette eldre arbeidstagere.
- Det offentlige bidraget i ordningen med avtalefestet pensjon må bortfalle snarest mulig, slik at man ikke gir arbeidsgivere belønning for å avskjedige eldre ansatte.

I Norge har vi i praksis to arbeidsmarkeder, et for privat sektor, og et for offentlig sektor. Det er lite vandring mellom de to sektorene fordi forskjellene i lønns og pensjonssystem gjør det lite attraktivt å endre arbeidsgiver.

- Pensjonssystemet må likebehandle arbeidstagere i offentlig og privat sektor
- Oppsigelsesvernet for offentlig ansatte må mykes opp for å øke mobiliteten på arbeidsmarkedet

4.3 Gode rammebetingelser

Offentlig sektor bør ikke drive med næringsvirksomhet, men levere velferdstjenester. Problemet er at prisen for velferden ofte tynger verdiskapende virksomheter og at rammeverket skaper byråkrati. Det er ikke det offentliges rolle å velge vinnere og tapere blant enkeltbedrifter eller

næringer, derfor bør villkårene være like for alle næringsdrivende. Det bør være et mål i politikktutformingen å ha en jevn og balansert økonomisk utvikling. Stabile rammevilkår reduserer næringslivets kostnader knyttet til usikkerhet og omstilling. Det er lettere å utarbeide rasjonelle planer, spesielt for langsiktige investeringer, når bedriftenes rammebetingelser ligger fast.

- Et lavest mulig skattenivå, en god infrastruktur og en godt utdannelsessystem er de viktigste bidragene det offentlige kan gi verdiskapningen.
- Et norsk medlemskap i EU sikrer markedsadgang for norsk næringsliv og stimulerer konkurransen.
- For små og mellomstore bedrifter må rapporteringsrutiner og skjemavelde forenkles.
- Skattesystemets utforming bør ikke straffe aktive eiere.

4.4 Kapital

Staten er Norges største kapitalist med store eierandeler i fond, investeringskapital og eierandeler i næringsvirksomhet. Landets store mangel på privat, risikovillig kapital hindrer nyskapning og innovasjon. Derfor er det viktig å øke tilgangen på risikovillig kapital. Norge har en av verdens mest gunstige skatteordninger når det gjelder bolig. Det fører til at mye ”død” kapital blir oppbundet i bolig istedenfor at det blir investert i næringsvirksomhet. Økt boligslett vil føre til at mer kapital flyttes fra bolig til næringsvirksomhet, noe som vil gi økt verdiskapning og nye arbeidsplasser.

Formidlingskanaler mellom interessante prosjekter som søker kapital og investorer er viktig. Blant annet kan dette gjøres gjennom Innovasjon Norge. Det er i dag et problem at mange nye foretak ikke sitter på det riktige nettverket.

- Den særnorske formueskatten må snarest avvikles.
- En reform av pensjonssystemet må sikre øket tilgang på privat kapital.
- Statlig eiermakt må reduseres.
- Prosjekter med blant annet grunderkurs og god veiledning til de som ønsker å starte egen virksomhet må videreføres.

4.5 Velferdsstaten som konkurransefortrinn

Velferdsstaten skal ikke skaffe borgerne arbeidsplasser, men legge til rette for at markedet skaper dem. Sterke, konkurransedyktige bedrifter som betaler lønn, skatter og avgifter, er grunnlaget for

individuell og felles velferd. Samtidig er en effektiv velferdsstat også et konkurransefortrinn for en økonomi. For det første kan velferdsstaten sørge for at flest mulig deltar i arbeidslivet til enhver tid, gjennom en effektiv folkeforsikring. For det andre bidrar den til en godt utdannet befolkning, gjennom å gi alle like muligheter til utdanning. For det tredje kan velferdsstaten bidra til økt verdiskaping gjennom tilrettelegging av juridiske og økonomiske rammevilkår som bidrar til trygghet og stabilitet.

De land som er tett integrert i verdensøkonomien og samtidig har en velutviklet markedsøkonomi, er jevnt over også de land som har best sosiale sikkerhetsnett. Et fungerende velferdssamfunn sikrer en grunnleggende trygghet for alle, samtidig som skaperlyst og fri konkurranse belønnes. Unge Høyre tror en trenger en politikk som er liten, men sterk, ikke stor og svak som i dag. En fri markedsøkonomi må kombineres med en målrettet stat som løser sine kjerneoppgaver godt. Bare slik kan vi skape et bærekraftig velferdssamfunn.

Unge Høyres Landsforbund
Postboks 1352 Vika – 0113 Oslo
Telefon 22 82 90 90 – Telefax 22 82 90 92
Info@ungehoyre.no - ungehoyre.no

UNGE HØYRE ØNSKER
ET SAMFUNN DER ALLE
HAR FRIHET TIL - OG
ANSVAR FOR Å SKAPE
SITT EGET LIV, FORME
SIN EGEN FREMTID OG
TA ANSVAR FOR SINE
MEDMENNESKER.

**FRIHET
MANGFOLD
TOLERANSE**